

Hayat

*Hayata, daima hayata.. dünyaya
daha çok hayat katalım!...*

Nietzsche

Cilt VI. 15, Teşvinsani, 1929. Sayı:143

YAZILAR VE YAZANLAR

Vuzuh
Ressamlarımız
Geçen Dakikalarım
Büyük Catherine
Evvela Kooperatitçi
Türk illerinde
Yolcu duygu ve görüşleri

Müderis İsmail Hakkı
M. Şekip
Necip Fazıl
A. Emrullah
Dr. Vedat Nedim
İsmail Hikmet
Cevat

Ey Aşk!
Türk Çinileri
Türbe
Umumî tamaşa
Bir roman Komprimesi
Hayat ve Neşriyat

Enis Behiç
N. İbrahim
Gündüz
Halit Fahri
Aka Gündüz
Nahit Sırrı

Musahabe:

Vuzuh

İçtimaiyatçı Bouglé fikirlerin tarihinden bahsederken H. Bergsonu maddî âleme mahsus kılışlarla batını âlemi düşünmenin tehlikesini gösteren feylosof olarak anlıyor. Bergsona göre haricî âlemin kılışları, hatta bunlar ilmî de olsalar, bir mana, keyfiyet ve seyir âlemi olan batınıyi derunîyi, meselâ ihtirasların, mefkûrelerin, iradelerin tekevvününü ifade için salih değildirler. O halde katı madde nin sert ve dümdüz lisanı olan ilimden başka olan bir lisanla, felsefenin canlı ve terkipçi lisanına müracaat etmek lâzımdır. Acaba «vuzuh,» vazih, tavzih» dediğimiz zaman ne kastediyoruz?.. Bu sualin madde dilindeki kılışlarından bazıları:» ayırmak, açmak, berraklaştırmak...» tır.

Vuzuh burnudur?.. Eger bu ise içtimaiyat için E. Durkheim Auguste Comte un, terbiye için Pestalozzi ve Troebel, J.-J. Rousseau nun sade bir neşircisinden ve tamimcisinden başka ne dir?! Bu anlayışa göre sonradan gelenler evvelden gelenleri ayıklamış-

lar, temizlemişler berrak bir hale getirmişlerdir!.. Bu suretle işleri ne ilmî, ne de felsefî bir iştir, sadece amelî ve mihanikî bir iştir!.. Bu adamların ya canlı bir rolü var yahut yok. Hangisi?.. Ben bir Durkheim, bir Pestalozzi, bir Troebel, hatta bugünküler hep birer başkalıktır. Hatta fikirlerinin en müşterek olan « muayyencilik » yüzünde, hatta sezîşlerin en eş olan « tabiat » fikrinde bile.. Rausseau dan beri, hatta Rönesanstan beri bu fikir adamları hep « tabiat, tabiat!.. » diyorlar, fakat acaba kendi an'anesi içinde yaşayan bizler onun mukallidimiyiz?! Varisleri kopyacılarımızdır?.. Benzemekle bir şey deyildir?! - Vuzuh!.. bunu eyice anlamaya çalışalım: Vuzuhlandırıran adam taşlara, topraklara, ruhlara kadar inerek canlı bir iş görmüşse o diğerlerinden ayrıca bir şeydir. Âdî neşirci ile yaşatarak tekemmül ettiriciyi birbirinden ayırmakta sadece bir iffet değil, mecburiyet vardır. Çünkü bu dikkat haricinde şunu kavrayamassınız.

Müderis İsmail Hakkı

Tahliiler:

Ressamlarımız

Görlüyorki impresiyon istler resmi her şeyden evel bir ziya ve renk kompozisyonu gibi düşünüyor ve her şeye bu gözle bakıyorlar. Bunlarca resimde fikir, bir rengin ahenkli bir surette inkişafıdır. Bu ressamların tabloları matlup intıbaı uzaktan verirler.

Bütün bu hareketler artistik liberalisme doğru enerjili ve kazanılmış adımlardır. Bunlar yapılmamış olsaydı resim yaşayamazdı. Resimdeki bu liberalizm, her türlü güzellik ve teknik dagmatismasını inkâr eder, misaller verir fakat ders vermez, san'atkârlara tabiattan başka üstat tanımamağı öğretir, istiklâlden başka geçer lir dogm tanımaz, her şeyden evel samimî olmayı, insanın kendi kedisinini terbiye etmesini ve mükemmel diye sürülen hiç bir fikri kabul etmemeyi ister. Bütün sırların şahsiyetlerde olduğunu düşünerek san'atın sırlarını bilmek iddiasında olanlara şaşar.

Ne klasik, ne romantik, fakat daha çok realisme yakın olan bir de « intimites » ler var. Bunlar cümhurun gör-

Edebiyat dersi etrafında**Mekteplerimizde edebiyat tedrisatı**

Her memleketin maarif felsefesinde üç mühim mesele vardır ki bütün terbiyeciler bu meseleleri büyük bir itina ve ehemmiyetle tetkik ve takip ederler, icap ettikçe bunlar üzerinde münakaşalar açarlar ve luzumuna göre adilat yaparlar. Haddizatında gayet basit görünen, fakat neticeleri itibarile pek büyük ve şümüllü bir ehemmiyeti haiz olan bu üç mesele şunlardır: (1) mekteplerde ne okutulmalı? (2) ne kadar okutulmalı? (3) nasıl okutulmalıdır?

Bunlardan birincisi, mektep programlarına konacak derslerin nevileri, ikincisi, hangi sınıflarda ve haftada kaç saat okutulacağı, üçüncüsü de nasıl bir usul ile tedris edileceğidir. Bunların her birinin tatbikindeki tahavvüllere göre yetiştirilecek neslin de umumî karakteri değişir. Programlara girecek her dersin kendisine göre bir maksat ve gayesi vardır. Her ders çocuğun dimağında ve umumî kültüründe bir tesir bırakır. Bu itibarla muasır hayat felsefesine uygun gelmeyen derslerin programlardan çıkarılması veya hafifletilmesi icap eder. Mesela vicdan hürriyetinin cari olduğu bir devirde din dersleri mekteplerde okutulmamalıdır. Çünkü her kes istediği ilk derecede bir itikada sahip olmakta serbestir. Bundan sonraki müspet ilimlerin bütün vusatile hakim olduğu bir devirde mektep programlarında edebiyat derslerinin azaltılması lazımdır. Zira edebî kültürle ilmi kültür arasında mühim bir ayrılık vardır. Bunlar birbirlerine uymayan iki cereyandır. birisi heyecan diğeri sistemli düşünce üzerine müessirdir. Fazla edebiyat gençliği hayalperest ve ya dedikoducu yapar, halbuki ilim daha ziyade doğru düşünen hayat adamları yetiştirmekte amil olur.

Avrupa ve Amerikadaki maarif cereyanları arasında bu mesele uzun zamanlardan beri münakaşa edilip

durmuştur. Bu münakaşaların neticesinde ilim lehine büyük bir kazanç olduğu görülmüştür. Okadarki darülfünunların umumî derecelerinde B. A. ve M. A. yerine yavaş yavaş ilim remzini ifade eden B. S. ve M. S. geçmiğe başlamıştır.

Bizim bu makalede bahsetmek istediğimiz cihet Türk mekteplerinde azaltılmasından ziyade, kısmen değiştirilmesi üzerindedir. Mektep programlarımız son derecede Türk edebiyatı ve Türk edebiyatı tarihiyle yüklüdür. Buna mukabil çok yüksek olan garp edebiyatı tamamıyla mühmel kalmıştır. Millî edebiyatımızı ihmal edelim demiyoruz, ancak onun tafsilatını mütehassıs yetiştireceklere terk ederek, garp medeniyetine girmekte olduğumuz bu devirde, garbin pek yüksek olan edebiyatına yer vermek mecburiyetindeyiz. genç nesle bedîî, muasır kültürü verecek garp edebiyatının şaheserleridir. Homer'in İlyada'sını, Dante'nin İlahî komedisini ve Gothe'nin Faus'unu kısmen olsun okumayan bir gençte garp manasında bedîî gültür olmaz. Bu eserler Avrupa hayat ve kültürünün tükenmez ilham menbaları olan şaheserlerdir. Buralarda insanlığın ve alelumum hayatın derin ve ince felsefesi duygu ile dimağlara ve gönüllere yerleşir.

Gerçi, yukarıda da zikrettiğimiz gibi Avrupa ve Amerikada son zamanların maarif cereyanları, ilmin ve sanayiın kazandığı büyük kudret ve inkişaf karşısında edebiyat derslerine karşı bir bezginlik göstermekte isede, bu cereyan şimdilik bizi okadar alâkadar etmez. Zira garpliler asırlarca bu yüksek edebiyat içinde ruhlarını yıkadıktan sonra tertemiz çıkmış bulunuyorlar. Aile ve cemiyet o kültürü tamamen benimsemiş bulunuyor. Biz ise bu berrak ve diriltici menbalardan hayat suyu içmeye henüz

başlıyoruz. Aynı medeniyet seviyesine yükselebilmek için garplilerin geçtikleri yollardan bizimle geçmekliğimiz lazımdır. Garp edebiyatının şaheserleri ve alehusus kilasikleri lisanımıza tercüme edilerek onlara mekteplerimizde bir mevki ve kıymet verilmekçe garbin hayat ve kültürünü almak şöyle dursun onu anlamaktan da aciz kalacağız. Bu çihete ehemmiyet verüp programlarımıza koyduğumuz gün Türk terbiyesinde garplileşmeğe doğru büyük bir adım atmış olacağız. Bu sayede gençlikte çok yüksek bedîî zevkler uyandırılacak kuvvetli bir garp medeniyeti kültürü yaratılacaktır.

Mamafî, şunu tekrar edelim ki, garp edebiyatını ancak Türk edebiyatı derslerini tahfif ederek almak mümkün olabilir. Yoksa diğer derslere dokunmak iyi bir netice vermez. (Arapca ve Farsî Türk edebiyatı mütemmimi adedilmiştir.) İtiraf edelim ki bizim edebiyatımız garbinkine nisbetle çok geri ve ruhsuzdur. Binaenaleyh kendi edebiyatımızdan yüksek, bedîî bir inkişaf teminine imkân olmayınca onlar üzerinde sarfedilen vakitlerin bir kısmı garp edebiyatına tahsis edilebilir.

Bukadar'a kalmıyor. Bizim Eski edebiyatımız, genç nesilleri islami ve bozuk şark gültürüne doğru çekiyor. Halbuki biz ondan kurtulmak, uzaklaşmak isteyoruz. Yetiştirecek nesli, şarkın köhne ve mürteci tesirlerinden uzaklaştırmak lazımdır. Görülüyorki mekteplerimizde Türk edebiyatı derslerini azaltıp yerlerine garp edebiyatını koymakla genç fikirlerde inkişabımızın iki mühim rüknü kökleşmiş olacaktır. Yeni yetiştirecek münevver Türk neslini Avrupa zihniyetiyle yetiştirmek inkişabımızın biz terbiyecilere tevdi ettiği en mühim bir vazife değildir?

Mehmet Saffet